

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра всесвітньої історії

Збірник матеріалів
Першої науково-практичної міжвузівської конференції
**„Слов’янські народи в історичному
процесі: генезис проблеми”**

(на основі школи „Історії слов’янських народів”)

Керівник – заслужений діяч науки і техніки України,
член-кореспондент Академії педагогічних і соціальних наук та
Міжнародної слов’янської академії, кандидат історичних наук,
ректор РДГУ, професор **Постоловський Руслан Михайлович**

5 грудня 2006 року

*За науковою редакцією члена-кореспондента,
професора Р.М.Постоловського*

УДК 32
ББК 66.0
П 16

Збірник матеріалів Першої науково-практичної міжвузівської конференції „Слов’янські народи в історичному процесі: генезис проблеми”. – Рівне: РДГУ, 2007. – 153 с.

Редакційна колегія:

Постоловський Р.М. - голова, кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної Слов’янської
академії наук, ректор РДГУ

Савчук П.О. - заступник голови, кандидат історичних наук,
Гон М.М. - відповідальний секретар, кандидат політи-
чних наук, доцент, докторант Київського
національного університету будівництва і
архітектури

Жилюк С.І. - доктор історичних наук, завідувач кафедри
політичних наук РДГУ

Шеретюк В.М. - доцент кафедри всесвітньої історії РДГУ
- кандидат історичних наук, декан історико-
соціологічного факультету

Рецензенти:

Савчук Б.О. - доктор історичних наук, професор, завідувач
кафедри Прикарпатського національного
педагогічного університету

Троян С.С. - доктор історичних наук, професор, завідувач
кафедри міжнародних відносин і
країнознавства РІС КСУ

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ
(протокол № 8 від 30 березня 2007 р.)

РІВНЕ – 2007

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН НА ВОЛИНІ У 30-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

Для відродженої після Першої світової війни Другої Речі Посполитої українське питання увесь міжвоєнний період було одним із найскладніших і найболючіших у внутрішній політиці. Всі її уряди прагнули до підкорення українців і нав'язання їм своєї культури. Державні інтереси пов'язувалися з політикою асиміляції українського населення і різнилися між собою лише у виборі засобів реалізації [1, 282]. Спроби державної та національної асиміляції, пов'язані з ними підтримка регіоналізму, обмеження розвитку українського шкільництва, наступ на православну церкву мали негативний відбиток на українсько-польські стосунки у 30-ті роки.

Національна політика польських властей у першій половині 1920-х років, коли при владі була Партія народової демократії (ендеки), відзначалася особливою дискримінацією і відома під назвою „політика національної асиміляції”. Програма ендеків передбачала створення однонаціональної польської держави шляхом примусової асиміляції народів так званих „східних кресів” і відмовляла особам непольського походження у праві вільного національного розвитку. Інкорпоративна концепція польських націонал-демократів, суть якої полягала у гаслі „Польща для поляків”, була основою державної програми щодо українців до 1926 року. Спроби реалізації концепції національної асиміляції на Волині зазнали невдачі. Як наслідок цієї політики, все життя українців у 1921-1925 роках проходило під знаком боротьби проти польської влади.

Провал національної політики ендеків змусив шукати нові методи та форми відносин із національними меншинами. Після травневого перевороту 1926 року табір „санації” на чолі з Юзефом Пілсудським оголосив про зміну політики щодо національних меншин. Вирішення національної проблеми пов'язувалося з принципами взаємної толерантності і

співжиття інших національностей. Цей напрям національної політики отримав назву „державної асиміляції”.

Уявна лібералізація польської політики в українському питанні проявилася у проекті культурної автономії українців, запропонованому львівським воєводою Г.Дунін-Борковським, діяльності відділу національностей під егідою міністра внутрішніх справ Млодзяновського, заяві міністра освіти Суйковського про намір „зрушити з місця” справу Українського університету.

Специфічним варіантом політики державної асиміляції став „волинський експеримент”, який впродовж 10 років (1928-1938 рр.) проводив волинський воєвода Генрик Юзевський. Суть політики Юзевського полягала в тому, щоб сприяючи діяльності українських проурядових культурно-освітніх та господарських організацій (товариств, кооперативів тощо), залучаючи українців до роботи в управлінському апараті, виробити у волинян почуття належності до польської держави, виховати їх як вірних громадян Речі Посполитої.

Одночасно велася активна боротьба з українськими націоналістичними силами. В умовах „волинської програми” відбулося розбиття єдності західноукраїнського кооперативного руху, нових переслідувань зазнало товариство „Просвіта”. За період 1928-1936 рр. було ліквідовано 630 осередків товариства [2,29].

Влада приступила до рішучих дій у боротьбі з КПЗУ, відбулося кілька процесів проти активістів комуністичного руху. У 1928 році, на підставі розпорядження міністра внутрішніх справ від 13 вересня, Генрик Юзевський заборонив діяльність Сельробу на території воєводства [3,28].

Разом з тим, у 30-ті роки український політичний та громадський рух на Волині активізується, набираючи все більше незалежницького спрямування, що дуже непокоїло польську владу. У червні 1935 року поліцією було проведено міні-пацифікацію у Волинському воєводстві.

Однак, завдяки цілій низці заходів адміністрації Генрика Юзевського вдалося у першій половині 30-х років дещо послабити напруженість в українсько-польських взаєминах порівняно із першою половиною 20-х років.

Проте зміни у внутрішній політиці польської держави після смерті Ю.Пілсудського, початки регресу у здійсненні „волинського експерименту”, активізація націоналістичних тенденцій призвели до того, що ідеї українсько-польського порозуміння, які сповідував воєвода, почали виявляти свою безперспективність.

Після травня 1935 року урядовий табір зазнав відчутних політичних змін. Частина урядовців намагалася здійснювати політику державної асиміляції, інша ж перейшла на позиції ендецького табору. Ця двоїстість позицій знайшла яскраве відображення у політиці щодо українців на Волині.

У жовтні 1935 року змушений був піти у відставку з поста прем'єр-міністра В.Славек. 13 червня 1936 року прем'єр-міністр Ф.Славой-Складковський, у відповідності із розпорядженням президента І.Мосціцького, оголосив Генерального інспектора збройних сил Е.Ридз-Смігли другою після президента особою в державі. Поступово група генерального інспектора перетворилася у домінуючу серед санаційного керівництва [4,579].

Військові розпочали політику „зміцнення польськості” у південно-східних регіонах держави, фактично прийнявши ендецькі концепції розв'язання національного питання. Її ініціаторами стали Е.Ридз-Смігли і міністр військових справ Польщі генерал Т.Каспжицький [5,13].

У цей час поширив свою діяльність на територію Холмщини, Підляшшя, Західної Волині та Західного Полісся утворений у грудні 1936 року Координаційний комітет (КК), який очолив генерал М.Сморавінський [6,53]. Символом нового курсу національної політики польської влади стала руйнація православних храмів. Відомою далеко за межами Польщі стала справа невеликого села Гриньки Кременецького повіту Волинського воєводства, що проводилась членами

Корпусу охорони прикордоння (КОП). У грудні 1937 року копівці насильницькими методами змусили прийняти католицьку віру 116 православних українців [7, 556-558.]. У цій справі було складено депутатський запит та інтерпеляцію до Міністра внутрішніх справ Степаном Скрипником, до Гриньок з архіпастирським візитом прибув архієпископ волинський Олексій [8; 9; 10,139].

Ревіндикаційний рух на Волині характеризувався масовістю. Командувач полку КОП „Здолбунів” у 1938 році повідомляв про те, що на території повіту „ревіндиковано” 113 осіб [11,71.] Нищення православних церков, цвинтарів змусило „прилюдно стати в обороні переслідуваних братів, православних християн Волині, Холмщини. Полісся” митрополита Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького [12].

Наприкінці 1938 року військове командування збройних сил Польщі підготувало програмний документ, представлений генералом Т.Каспжицьким під назвою „Тези міністра військових справ про національне питання в Галичині й на Волині. Документ засвідчував, що зміцнення польського елементу на західноукраїнських територіях мало відбуватися шляхом збільшення мережі католицьких костелів і піднесення авторитету польської мови й культури у всіх сферах суспільно-політичного життя [13,60].

З ініціативи останнього волинського воєводи А.Гавке-Новака наприкінці січня – на початку лютого 1939 року було розроблено нову урядову програму на Волині, яка була схвалена прем'єром і міністрами [14, арк. 1-18]. Основною метою нової програми була цілковита інтеграція Волині до Польщі. Програма спрямовувалася на цілковиту полонізацію та колонізацію краю та складалася з цілої низки розділів.

Перший із них був присвячений проблемі православного населення. У ньому сказано: „Не можна ідентифікувати православних з руською (українською) нацією... Боротьба за душі несвідомого православного населення мусить бути піднята всією польською

громадськістю і ця боротьба державних інтересах повинна закінчитися перемогою” [14, арк.1]. Програма пояснювала, яким чином досягти поставленої мети, зокрема пропонувалося утворювати осередки православних поляків, які започаткували результативну колонізацію; підпорядковувати українську молодь польським напіввійськовим організаціям, посилити польські впливи в сільськогосподарських гуртках і кооперативах тощо.

У програмі наголошувалося, що термін „українець” потрібно вживати лише в окремих випадках, і пропонувалося за краще вживати терміни „русин”, або „волиняк”, „поліщук”, „тутейший”. У документі передбачалися уніфікації православного календаря із католицьким, виховання нових кадрів православних священиків, українці одержували низку перешкод, щоб потрапити на навчання у духовні навчальні заклади. Польській культурі надавалася не тільки перевага, а й винятковість.

Важливим місцем нової політичної програми було розширення мережі напіввійськових організацій, які охоплювали б значну частину православної молоді з метою її асиміляції. Не минула програма більш широкого залучення поляків до господарських організацій, органів самоврядування. У документі говорилося: „Будуть витіснені непольські навчальні заклади, а з виникненням руху православних поляків буде подолана національна відмінність у школі” [14, арк.1].

Названа програма була таємною, до ознайомлення з нею допускалося обмежене коло людей.

З ініціативи воєводи у Луцьку 19 лютого 1939 року відбулися збори польської парламентарної групи Волині, на яких А.Гавке-Новак ознайомив присутніх із змістом нової програми. Всі присутні схвалили програму „зміцнення польськості на східних кресах”. Постановою Ради Міністрів Польщі від 18 березня 1939 року програму було юридично затверджено як програму уряду в українському питанні.

Подібна політика уряду речі Посполитої викликала різні форми протесту українського населення краю, зокрема, у відповідь на „пацифікаційні” акції польської поліції та військових проти українців члени ОУН вчинили навесні та влітку 1939 року кілька терористичних акцій. У кінці 1938- на початку 1939 року 642 члени ОУН були засуджені до різних термінів ув’язнення. Так, 22-26 травня 1939 року у Рівненському окружному суді відбувся таємний процес проти М.Коса та ще 21 члена ОУН [15, арк.121,151-160].

Таким чином, методи національної політики польських властей, не забезпечивши вирішення української проблеми, призвели до загострення міжнаціональних стосунків напередодні Другої світової війни, сприяли зростанню антипольських настроїв і значно ослабили обороноздатність Польщі.

Як переконливо довело реальне життя, ідея українсько-польського співжиття та дружби в умовах Другої Речі Посполитої була ілюзією. „Можна було видати десятки грубих томів з промовами на українську тематику. Проте десятилітній обмін думками так і не вирішив цієї проблеми”, – логічно дійшли висновку автори про урядової української газети „Волинське Слово” [15]. Українська спільнота розчарувалася у легітимно-парламентських способах боротьби, що ставало поштовхом до радикалізації суспільства.

Джерела та література

1. Papierzynska-Turek M. Sprawa ukraińska w Drugiej Rzeczypospolitej. 1922-1926.- Krakow, 1979.
2. Державний архів Волинської області (ДАВО), ф.46, оп.9-а, спр.107.
3. Кучерепа М., Дмитрук В., Прокопчук В. Волинь у міжвоєнний період.- Луцьк, 1994.
4. Pobyg-Malinowski W. Najnowsha historia polityczna Polski 1864-1945. - Londyn, 1956.-Т.II.- Cz. I.-665 s.
5. Torzecki R. Polacy i Ukraińcy. Sprawa ukraińska w czasie II wojny Światowej na terenie II Rzeczypospolitej. – Warszawa, 1979.-262 s.
6. Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Prezydium Rady Ministrów, sygn.64-17, k.53.
7. Мартирологія українських церков. Т.1: Українська православна Церква. Документи, матеріали. Християнський самвидав.- Торонто, 1987.

8. Церква і нарід. 1938.-Ч.4,6.
9. Шлях.-1938.-Ч.3.
10. Власовський І. Нарис історії української православної церкви. - Нью-Йорк, 1966. -Т.IV - 439 с.
11. Крамар Ю. Українсько - польські міжконфесійні стосунки на Волині напередодні Другої світової війни // У пошуках правди. Збірник матеріалів наукової конференції „Українсько-польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни: генезис, характер, перебіг і наслідки” - Луцьк. 2003.
12. Суханова З., Суліма-Матлашенко Н. Андрій Шептицький: реалії хресного шляху // Дзвін.-1991.-№1.
13. Комар В. Польське військо і національна політика в Західній Україні напередодні 1939 р. //1939 рік в історичній долі України і українців. Матеріали Міжнародної наукової конференції 23-24 вересня 1999 року. - Львів, 2001.
14. ДАВО, ф.46, оп.9, спр.4671.
15. Державний архів Рівненської області (ДАРО), ф.32, оп.36, спр.2.
16. Волинське Слово. - 1939.- 26 лютого.

Постоловський Р.М
Цятко В.М.

ЗАГАЛЬНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ СТРАЙК 5-6 ЛИСТОПАДА 1923 РОКУ В ПОЛЬЩІ І ПОЛІТИКА ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

У жовтні 1923 року пройшли загальні страйки робітництва Верхньої Сілезії і Домбровського басейну. Вони мали економічний характер і були викликані інфляцією. Робітники Верхньої Сілезії вимагали, як свідчить відозва виконкому фабзавкому, реалізації таких пунктів: збільшення зарплат у 2 рази, тобто таких, котрі були до 1914 року, і, згідно статистичних комісій, виплати зарплат щотижня. Але підприємці погодилися лише підвищити зарплату робітникам на 30 %. Загальний страйк у жовтні 1923 року був величезним за кількістю страйкуючих. У Верхній Сілезії у 1923 році страйкувало 243,3 тис. робітників і службовців, і це було в основному у жовтні місяці. Загальний страйк у

Домбровському басейні був значно меншим, адже всього у 1923 році у південних воєводствах Польщі страйкувало 77,8 тис. чоловік [22, с.6].

Очікуючи вибуху соціалістичної революції в Німеччині, комуністи Польщі зосередили свої сили „на політично-стратегічних пунктах, тобто на Верхній Сілезії, на Домбровському вугільному басейні, на Варшаві і Лодзі [8, с.270]. Але перетворити страйки робітників Верхньої Сілезії і Домбровського басейну в політичні і дестабілізувати обстановку в країні членам Комуністичної партії не вдалося. 13-15 жовтня після вибуху у Варшавській цитаделі поліція арештувала у Верхній Сілезії 120 чоловік, у Домбровському басейні – 130, у Кракові – 23 чол. [10, оп.3, спр.47, арк.63]. Це різко ослабило сили комуністів Польщі.

Але в кінці жовтня виник конфлікт між урядом і залізничниками, які вважалися працівниками державних підприємств і установ. Страйк залізничників загрожував паралізувати транспортну систему держави. Його розпочали залізничники Краківської дирекції. У відповідь уряд мілітаризував залізничні установи Краківської і Львівської дирекцій, а це загрожувало страйкарям військово-польовими судами. Лідери Польської соціалістичної партії, під політичним впливом яких були залізничники, вимагали від уряду, щоб той скасував мілітаризацію.

На засіданні Ради міністрів 3 листопада представники головної партії урядової коаліції – ендеків на чолі з Домовським вчинили тиск на прем'єра В.Вітоса, і той не пішов на угоду з лідерами ППС. Вирішив не поступитися на вимогу ППС і міністр внутрішніх справ В.Кернік. В такій обстановці Рада міністрів прийняла рішення про надзвичайний стан у Кракові і Львові.

Після такого рішення уряду, який намагається „взяти нас за горло”, ЦВК ППС посилав всім окружкам партії директиву про початок загального політичного страйку солідарності [18, с.171].

Ворон Олена Петрівна – аспірантка кафедри всесвітньої історії РДГУ

Волянчук Володимир Олександрович – здобувач кафедри всесвітньої історії РДГУ

Петлюк Ігор Васильович – аспірант кафедри всесвітньої історії РДГУ

Гень Олег Федорович – аспірант кафедри всесвітньої історії РДГУ

Бунечко Сергій Миколайович – здобувач кафедри всесвітньої історії РДГУ

Долганов Петро Сергійович – магістр історико-соціологічного факультету РДГУ

Філіпчук Ігор Володимирович – викладач кафедри всесвітньої історії РДГУ

Кукурудза Андрій Ростиславович – викладач кафедри всесвітньої історії РДГУ

Постельжук Олександр – аспірант кафедри всесвітньої історії РДГУ

ЗМІСТ

ВСТУП 3

Постоловський Р.М.

СЛОВ'ЯНОЗНАВСТВО

В СИСТЕМІ ГУМАНІТАРНИХ ЗНАНЬ 5

Савчук П.О.

ВІРОСПОВІДАННЯ ЧЕХІВ

ДУБЕНСЬКОГО ПОВІТУ

КІНЦЯ ХІХ СТОЛІТТЯ 7

Шеретюк В.М.

ДИСИДЕНТСЬКЕ ПИТАННЯ

В КОНТЕКСТІ ПЕРЕДУМОВ

ПЕРШОГО ПОДІЛУ

РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ 10

Жилук С.І.

БОЛГАРСЬКЕ

НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ

В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.:

ЕТНОКОНФЕСІЙНИЙ ФАКТОР

ПРАВОСЛАВ'Я У

ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ 21

Давидюк Р.П.

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКО-

ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН НА ВОЛИНІ

У 30-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ 25

Постоловський Р.М.

Цятко В.М.

ЗАГАЛЬНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ СТРАЙК

5-6 ЛИСТОПАДА 1923 РОКУ В ПОЛЬЩІ

І ПОЛІТИКА ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ 31

Гон М.М.
ДИЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
ПОЛІТИЧНОЇ НАЦІЇ В ПОЛЬЩІ
(1918-1939 pp.) 45

Сєверова О.В.
НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ
У ПРОГРАМАХ ДЕКАБРИСТІВ.....48

Десятничук І.О.
РОБІТНИКИ: РОЗВ'ЯЗАННЯ ДИЛЕМИ
ВИБОРУ ВНУТРІШНЬОГРУПОВИХ/
ЗАГАЛЬНОСУСПІЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ
У КОНТЕКСТІ РЕФОРМ
„ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ” 1968 РОКУ 54

Мельничук П.У.
1917 РІК НА ВОЛИНІ 56

Слесаренко А.В.
СОЦІАЛІСТИЧНИЙ РУХ
ЧЕХОСЛОВАЦЬКИХ ГРОМАДЯН –
ОПОЗИЦІЙНЕ ПОЛІТИЧНЕ
УГРУПОВАННЯ
1970-1973 РР. 59

Терешко Ю.М.
ПІДРИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ
Ю. АНДРОПОВА І КДБ ССРС
У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ ПЕРІОДУ
ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ 1968 РОКУ
З МЕТОЮ ЛІКВІДАЦІЇ „СОЦІАЛІЗМУ
З ЛЮДСЬКИМ ОБЛИЧЧЯМ” 62

Мартинчук І.І.
ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВЛАДА

В СЛОВАЧЧИНІ
В НОВІТНІЙ ПЕРІОД
(1993-2004 pp.) 77

Цятко В.М.
ДОВГЕ ЖИТТЯ І СМЕРТЬ ОДНОГО
КОМІНТЕРНІВСЬКОГО МІФУ
(ПРО ПОДІЇ В ПОЛЬЩІ 1923 р.) 81

Олексієвець Т.І.
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ
СТРУКТУРИ СЕРЕДНЬОВІЧНИХ
ЧЕСЬКИХ МІСТ 96

Ворон О.П.
ПОЛЬСЬКА ТА
НІМЕЦЬКА НАЦМЕНШИНИ
У ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНОМУ
ЖИТТІ МІЖВОЄННОЇ
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ 99

Воляннюк В.О.
БОРОТЬБА ПІВДЕННИХ
І ЗАХІДНИХ СЛОВ'ЯН
ПРОТИ ГНІТУ ВЕЛИКИХ ІМПЕРІЙ
В ХІХ СТ. : МІЖНАРОДНА
ПОЗИЦІЯ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ 104

Петлюк І.В.
КРАХ ІЛЮЗІЙ
(НАЦІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
КОРОЛІВСТВА СЕРБІВ,
ХОРВАТІВ І СЛОВЕНЦІВ) 108

Гень О.Ф.
Т.Г. МАСАРИК І НОВА ЄВРОПА 111

Бунечко С.М. РЕЕМИГРАЦІЯ ПОЛЯКІВ У СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ ПОЧАТКУ 1920-Х РОКІВ	122
Долганов П.С. РОЗБУДОВА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ: ВІЗІЇ ЕКОНОМІЧНОГО НАЦІОНАЛІЗМУ	125
Філіпчук І.В. РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ПОГЛЯД НА СПІВДРУЖНІСТЬ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ	138
Кукурудза А.Р. АВТОКЕФАЛІЯ ЯК ОЗНАКА ІДЕНТИФІКАЦІЇ СЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ- ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	140
Постельжук О.П. РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВЗАЄМИН: ПОЗИЦІОНУВАННЯ КОНФОРМІСТСЬКИХ ПАРТІЙ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ 1918-1939 рр.	144
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	148
ЗМІСТ	150

Наукове видання

Збірник матеріалів

**Першої науково-практичної міжвузівської конференції
„Слов’янські народи в історичному процесі:
генезис проблеми”**

Випуск 1

Відповідальний за випуск – Шеретюк В.М.

Відповідальний редактор – Кревська Г.А.

Комп’ютерна верстка – Писарець С.М., Самсонюк В.Б.

Комп’ютерний макет – Самсонюк В.Б.

Збірник матеріалів Першої науково-практичної міжвузівської конференції „Слов’янські народи в історичному процесі: генезис проблеми”. – Рівне: РДГУ, 2007. – 153 с.

Підписано до друку 28.12.2007 р. Формат 60x84 1/16.

Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.

Друк різнографічний. Умовн. друк. арк. 13,9.

Наклад 300 прим. Зам. № 44/1.

Адреса редакції:
кафедра всесвітньої історії,
Рівненський державний гуманітарний університет, вул. С.Бандери, 12, м. Рівне.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету